

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Семеренський Олександр Владиславович

здобувач вищої освіти факультету

міжнародної економіки і підприємництва

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Тимошенко Карина Віталіївна

канд. екон. наук, доцент, кафедри підприємництва і торгівлі

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Україна

У сучасних умовах глобалізації та технологічної революції інновації перетворилися з конкурентної переваги на необхідну умову виживання для суб'єктів підприємницької діяльності, особливо у секторі малого та середнього бізнесу. Динамічні зміни у цифровому середовищі, впровадження новітніх технологій, зміна моделей споживчої поведінки та загострення конкурентної боротьби зумовлюють потребу у системному розвитку інноваційного потенціалу як стратегічного ресурсу підприємства. Здатність до генерації, адаптації та ефективного впровадження інновацій дедалі частіше визначає довгострокову стійкість бізнесу, його адаптивність до викликів ринку, а також рівень залучення до цифрової економіки.

В Україні проблема розвитку інноваційного потенціалу набула особливої актуальності у зв'язку з трансформацією економічних умов, потребою відновлення бізнес-середовища після воєнних дій, а також прагненням до європейської інтеграції. Малий та середній бізнес виступає ключовим сегментом, здатним акумулювати гнучкість, технологічну мобільність та соціальну відповідальність, проте його інноваційна активність залишається фрагментарною і переважно несистемною. Це обумовлює необхідність глибшого наукового аналізу як структурних характеристик інноваційного потенціалу, так і зовнішніх факторів, що впливають на його реалізацію.

Інноваційний потенціал є інтегральною характеристикою підприємства, що визначає його здатність до створення та впровадження нововведень. У теоретичному аспекті він охоплює сукупність внутрішніх ресурсів – знань, компетенцій, управлінських рішень, інфраструктури – а також вплив зовнішніх умов: економічного середовища, доступу до фінансування, наукової бази та державної підтримки [1].

На відміну від інноваційної активності, яка відображає вже реалізовані проекти, інноваційний потенціал фокусується на майбутніх можливостях і резервній здатності підприємства до змін. Саме тому він є динамічною категорією, тісно пов'язаною з довгостроковим розвитком.

У контексті сучасної економіки розуміння й оцінка інноваційного потенціалу є необхідними для формування ефективних управлінських стратегій та адаптації бізнесу до викликів цифрової трансформації.

Процеси цифрової трансформації, що охопили всі сектори економіки, докорінно змінюють уявлення про джерела та механізми формування інноваційного потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності. Якщо раніше основою інноваційної спроможності вважалися матеріально-технічні ресурси та доступ до традиційних науково-дослідних розробок, то сьогодні провідну роль відіграють інформаційні технології, цифрова грамотність персоналу, здатність до швидкої адаптації в умовах технологічних змін і ефективна інтеграція у цифрову екосистему [3].

Цифрова трансформація не лише розширює інструментарій для впровадження інновацій, але й змінює саму логіку підприємницької діяльності. Використання хмарних обчислень, інтелектуального аналізу даних, електронної комерції, CRM- і ERP-систем, платформеного бізнесу, а також технологій штучного інтелекту і машинного навчання створює нові можливості для оптимізації операційних процесів, вдосконалення взаємодії з клієнтами та персоналізації продуктів і послуг. Усе це стає каталізатором підвищення інноваційного потенціалу підприємства навіть за умов обмежених фінансових або людських ресурсів.

Важливим аспектом цифрової трансформації є формування нових компетентностей у персоналу та управлінської ланки. Лише за умов наявності відповідної цифрової культури, орієнтованої на постійне навчання, гнучке мислення та відкритість до технологічних змін, підприємство здатне повноцінно реалізувати свій інноваційний потенціал. Це потребує переосмислення внутрішніх процесів управління, впровадження нових моделей лідерства, децентралізації рішень та активного залучення працівників до інноваційної діяльності.

Розвиток інноваційного потенціалу малого та середнього бізнесу в Україні стримується низкою бар'єрів, серед яких провідними є нестача фінансових ресурсів, дефіцит кваліфікованих кадрів, фрагментарна державна підтримка та нерозвинена інноваційна інфраструктура. МСП часто не мають доступу до інвестицій або кредитів для впровадження інновацій, а також стикаються з труднощами у використанні наявних інструментів підтримки через складні процедури або низьку поінформованість [2].

Важливою внутрішньою проблемою є відсутність стратегічного бачення інноваційного розвитку. Часто підприємства зосереджені на короткострокових завданнях і не інвестують у цифрову трансформацію чи модернізацію процесів. Бракує й фахівців, здатних реалізовувати інноваційні проєкти – як технічних, так і управлінських.

Для подолання цих бар'єрів необхідне поєднання державних, ринкових і освітніх зусиль. Зокрема, доцільно спростити доступ до фінансування через грантові механізми й податкові стимули, активізувати співпрацю МСП з університетами та науковими установами, а також сприяти поширенню цифрової грамотності серед підприємців. Інтеграція у регіональні кластери, впровадження інструментів відкритих інновацій і цифрових платформ дозволяє підприємствам компенсувати брак ресурсів і зміцнити свою адаптивність.

Для ефективної реалізації інноваційного потенціалу підприємницьких структур необхідно впроваджувати системні й довгострокові стратегії, орієнтовані на підвищення здатності до генерації та комерціалізації нововведень.

Одним із ключових напрямів є розвиток партнерств та коопераційних мереж – інноваційні кластери, бізнес-інкубатори, технопарки та платформи відкритих інновацій дозволяють МСП використовувати ефекти масштабування, доступ до експертизи та нових ринків без необхідності значних капіталовкладень [1].

Підприємствам також доцільно впроваджувати моделі відкритих інновацій, які передбачають залучення ідей та рішень ззовні, у тому числі через співпрацю з науковими установами, стартапами та користувацькими спільнотами. Водночас важливо забезпечити розвиток внутрішнього інноваційного середовища, що включає мотивацію персоналу, підтримку підприємницьких ініціатив, впровадження гнучких структур управління та створення каналів для швидкого тестування й реалізації нових ідей.

Цифровізація внутрішніх процесів та інтеграція сучасних ІТ-рішень, зокрема аналітики великих даних, автоматизації бізнес-процесів, платформ дистанційної взаємодії та інструментів електронної комерції, значно розширюють можливості для реалізації інновацій. Важливо також сприяти розвитку підприємницької культури, що підтримує ризикове мислення, толерантність до помилок та орієнтацію на безперервне вдосконалення.

Дослідження інноваційного потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності в умовах цифрової трансформації містить декілька аспектів наукової новизни. По-перше, здійснено узагальнення підходів до трактування інноваційного потенціалу як динамічної характеристики підприємства, що визначає його стратегічну гнучкість та здатність до технологічного оновлення. По-друге, проаналізовано трансформацію складових інноваційного потенціалу під впливом цифрових технологій, що дозволило виявити нові фактори його формування – зокрема, цифрову компетентність персоналу, відкритість до зовнішніх інноваційних джерел та гнучкість управлінських структур.

Практична цінність дослідження полягає у виокремленні ключових бар'єрів інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу в українському контексті, а також у запропонуванні комплексного підходу до активізації інноваційного потенціалу, який може бути адаптований як на рівні окремого підприємства, так

і в рамках регіональної або національної інноваційної політики. Запропоновані напрями інтеграції цифрових рішень, розбудови партнерств і стимулювання підприємницької ініціативи можуть стати основою для розробки ефективних програм підтримки МСП у сфері інновацій.[2].

Цифрова трансформація створює унікальне середовище для переосмислення ролі інновацій у підприємстві, відкриваючи нові можливості для масштабування, оптимізації процесів і створення доданої вартості. Разом з тим, наявні бар'єри потребують цілеспрямованих дій як з боку самих підприємств, так і з боку держави, наукових установ та освітнього сектору. Формування інноваційного потенціалу повинно розглядатися як багатофакторний процес, що вимагає міжсекторальної взаємодії, довгострокового бачення та інвестицій у людський капітал.

Таким чином, активізація інноваційного потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності є не лише завданням економічного зростання, а й складовою стратегії сталого розвитку країни в умовах глобальних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Єпіфанова І. Ю., Гладка Д. О. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та фактори впливу // *Економіка і суспільство*. – 2018. – Вип. 14. – С. 354–359. economyandsociety.in.ua
2. Дончак Л. Г., Мартусенко І. В., Шкварук Д. Г. Інноваційний потенціал підприємства та напрями підвищення ефективності його використання // *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. – 2021. – № 1(48). – С. 65–69.
3. Левченко Ю. Г. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту // *Економіка: реалії часу*. – 2015. – № 5. – С. 51–57.
4. Городиський Т. І. Інноваційний потенціал: фактори впливу // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2007. – Вип. 17.2. – С. 276–284. <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/43139>